

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A hique inter diuersissimos motus? Iam propter illa ipsa, quibus extollit se miraturque, contempta est, & ne illa quidem quibus gloriatur, libenter facit. Si verò aliquod timeatur malum, eo perinde, dum expectatur, quasi venisset vrgetur: & quidquid ne patiatur timet, iam metu patitur. Quemadmodum in corporibus futuri languoris signa precurrunt: quedam enim segnitia neruis inest, & sine labore villo lassitudo & oscitatio & horror membra percurrrens: sic infirmus animus, multo antequam opprimatur malis, quatitur. præsumit illa, & ante tempus cadit. Quid dementius autem, quàm angere futuris, nec se tormento referuare, sed accersere sibi miseras, & admouere: quas optimum est differre, si discutere non possis? Vis scire, futuro neminem debere torqueri: quicumque audierit post quinquagesimum annum sibi patienda supplicia, non perturbatur, nisi si medium spatium transilierit, & se ²¹ in illam sæculo post futuram sollicitudinem immiserit. Eodem modo fit, vt animos libenter ægros, & captantes causas doloris, vetera atque obliterata contristent. & quæ præterierunt, & quæ futura sunt, absunt: neutra **B** sentimus. non est autem, nisi ex eo quod sentias, dolor.

EPIST. LXXV.

PHILOSOPHIAM verba non captare, nec tamen ingenio aut eloquio renunciare. Præcipuum est, sit vita vt sermo. Deinde, tentemus progredi: quoniam per gradus ascenditur, & sunt tres Proficientium classes.

MINVS tibi accuratas à me epistolas mitti quereris. quis enim accuratè loquitur, nisi qui vult putidè loqui? Qualis sermo meus esset, si vnà sederemus, aut ambularem, illaboratus & facilis: tales esse epistolas meas volo, quæ nihil habeant accersitum, nec fictum. Si fieri posset, quid sentiam, ostendere quàm loqui malletm. Etiam **C** si disputarem, nec supplerem pedem, nec manum iactarem, nec attollerem vocem: sed ista oratoribus reliquissem, contentus sensus meos ad te pertulisse, quos nec exornassem, nec abiecissem. hoc vnum planè tibi approbare vellem, omnia me illa sentire quæ dicerem: nec tantum sentire, sed amare. Aliter homines amicam, aliter liberos osculantur: tamen in hoc quoque amplexu tam sancto & moderato, satis apparet affectus. Non mehercules iciuna esse & arida volo, quæ de rebus tam magnis dicentur: neque enim philosophia ¹ ingenio renunciat: multum tamen operæ impendi verbis non oportet. Hæc sit propositi nostri summa: quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus. Concordet sermo cum vitâ. ille promissum suum impleuit, qui & cum videas illum, & cum audias, idem est. Videbimus qualis sit, quantus: ² vnus sit. Non delectent verba nostra, sed profint. Si tamen contingere eloquentia non sollicito potest, aut si parata est, aut paruo constat, assit, & res pulcherrimas prosequatur. Sit talis, vt res potiùs quàm se ostendat. Aliæ artes, ad ingenium totæ pertinent: hîc animi negotium agitur. **D** Non querit æger medicum eloquentem, sed sanantem: sed si ita competit, vt idem ille qui sanare potest, comptè de his quæ faciendæ sunt disserat, boni consulet: non tamen erit, quare gratuletur sibi, quòd incidit in medicum etiam disertum. hoc enim tale est, quale si peritus gubernator etiam formosus est. Quid aures meas scalpis? quid oblectas? aliud agitur. vrendus, secandus, abstinentus sum. Ad hæc adhibitus es: curare debes morbum veterem, grauem, publicum. Tantum negotij habes, quantum in pestilentia medicus: circa verba occupatus es? iam dudum gaude, si sufficis rebus. Quando multa discas?

21. IN ILLAM SÆCVLO POST FUTVRAM.] Ergo Sæculum hîc pro anno trigesimo circiter, si vera lectio de quinquagesimo anno.

Quidam, ingeniorum velut gelu renunciat. Quid fuerit, non educo.

EPIST. LXXV. I. INGENIO RENUNCIAT.] Meus, ingeniorum velud renunciat.

2. VNVS SIT.] Conuenientia sit in vitâ. Epist. CXX. Magnam rem puta, vnum hominem agere. Vide ibi.

disces? quando quæ didiceris affiges tibi, ita ut excidere non possint? quando illa expe-
 rieris? Non enim ut cetera memoriae tradidisse satis est: in opere tentanda sunt. Non
 est beatus qui scit illa, sed qui facit. Quid ergo? ³ infra illum nulli gradus sunt? statim
⁴ ad sapientiam præceps est? Non exitimo. Nam qui proficit, in numero quidem stul-
 torum est, magno tamen interuallo ab illis diducitur: inter ipsos quoque proficientes,
 sunt magna discrimina. ⁵ In tres classes (ut quibusdam placet) diuiduntur: ⁶ primi
 sunt, qui sapientiam nondum habent, sed iam in viciniâ eius constiterunt. tamen etiam
 quod prope est, extra est. Qui sint hi, quæris? qui omnes iam affectus ac vitia posuerunt:
 quæ erant complectenda, didicerunt: sed illis adhuc inexperta fiducia est. bonum suum
 nondum in usu habent. Iam tamen in illa quæ fugerunt, recidere non possunt: iam ibi
 sunt, unde non est retrò lapsus: sed hoc illis de se nondum liquet, & quod in quadam
 epistolâ scripsisse me memini, scire se nesciunt. Iam contigit illis bono suo frui, non-
 dum confidere. Quidam hoc proficientium genus, de quo locutus sum, ita comple-
 ctuntur, ut illos dicant iam effugisse morbos animi, affectus nondum, & adhuc in lu-
 brico stare quia nemo sit extra periculum malitiæ, nisi qui totam eam excussit. nemo
 autem illam excussit, nisi qui pro illâ sapientiam assumpsit. Quid ⁷ inter morbos ani-
 mi interfit & affectus, sæpe iam dixi: nunc quoque te admonebo. Morbi sunt inueterata
 vitia, & dura: ut auaritia, ut ambitio nimia: postquam hæc animum implicuerunt, &
 perpetua esse mala eius cœperunt. Ut breuiter finiam, morbus est iudicium in prauo per-
 tinax, tamquam valdè expetenda sint, quæ leuiter expetenda sunt. vel, si mauis, ita finia-
 mus: ⁸ Nimis imminere leuiter petendis, vel ex toto non petendis, aut in magno pretio
 habere in aliquo habenda, vel in nullo. Affectus sunt, motus animi improbables, subiti
 & concitati: qui frequentes neglectique, fecere morbum. sicut distillatio vna, nec ad-
 huc in morem adducta, rursim facit; assidua & vetus, phthisin. Itaque qui plurimum
 profecere, extra morbos sunt: affectus adhuc sentiunt, perfecto proximi. Secundum
 genus est eorum, qui & maxima animi mala & affectus deposuerunt, sed ita ut non sit
 illis securitatis suæ certa possessio: possunt enim in eadem relabi. Tertium illud genus
 extra multa & magna vitia est, sed non extra omnia. effugit auaritiam; sed iram adhuc
 sentit. iam non sollicitatur libidine; sed habet etiamnum ambitionem. iam non concu-
 piscit; sed adhuc timet. & in ipso metu ad quædam satis firmus est, quibusdam cedit:
 mortem contemnit, dolorem reformidat. De hoc loco aliquid cogitemus: benè nobis-
 cum ageatur, si in hunc admittimur numerum. Magnâ felicitate naturæ, magnaque &
 assiduâ intentione studij, secundus occupatur gradus: sed nec hic quidem contemnen-
 dus est color tertius. Cogita, quantum circa te videas malorum: adspice, quàm nullum
 sit nefas sine exemplo, quantum quotidie nequitia proficiat, quantum publicè priua-
 timque peccetur: intelliges satis nos consequi, si inter pessimos non sumus. Ego verò,
 inquis,

3. INFRA ILLVM.] Qui nempe scit & facit: id est, verè sapientem.

4. AD SAPIENTIAM.] Placeat cum quibusdam libris, à sapientiâ præceps: quod interpretor, Quid igitur? præcipitium est statim ab illâ sapientiâ? non est discrimen inter vicinos, & longinquos?

5. IN TRES CLASSES.] Nos in Manuduct. II. Dissert. I X.

6. PRIMI SVNT, QUI SAPIENTIAM.] Hos Chrysippi verbis describi video, apud Stobeum Serm. CI. Ο δ' ἐπὶ ἀριαν περιόριον, ἀπαντα πάντως ἀποδίδωσι τὰ καθήκοντα, καὶ ἐδὲν ὡς εὐλαίπης τὸν δὲ τούτου βίον ἀνέβησι πῶς φησὶν εὐδαίμονα, ἀλλ' ὅτι γίγνεται ἡμετέρι τῶν εὐδαίμονων, ὅταν αἱ μάταια πράξεαι αὐταὶ περιλάβωσι τὸ βέβαιον καὶ ἠερῶν, καὶ ἰδίαν πῆξιν τῆν λαβῶσιν: Qui in summo est Proficiens, omnia omnino officia præstat, nihilque omittit. Tamen huius vitam ait (Chrysippus, aut Zeno) nondum beatam esse, sed superuenire Bea-

titudinem & accedere, cum mediæ istæ actiones constantiam, & habitum, & firmum fixumque aliquid fuerint natae. Facium planè ad ista Seneca, & meis illis in Manuductione licet iungas.

7. INTER MORBOS ANIMI.] Cicero sæpe confundit, & Morbos etiam Affectus vocat: sed nostri disparant, & ipse ex eorum & Chrysippi (nominat enim) sensu, I V. Tusculanâ: Intelligatur igitur, Perturbationem (Seneca, Affectum) iactantibus se opinionibus incòstanter & turbide, in motu esse semper: cum autem hic feruor concitatioque animi inueterauerit, & tamquam in venis medullisque insederit, tum existit & Morbus.

8. NIMIS IMMINERE LEVITER PETENDIS.] Similis finitio in Laërtio, Νόσθηα, ἐστὶν οἷσις σφοδρὰ δ' οὐκ οὐκ αἰσθητὰ: Agrotatio, est opinatio rei valdè expetendæ. Etsi ille à Morbo etiam sine Appropinquatōe distinguit, Seneca hic neglectum. Nos in Ethicis videbimus.

9. TAM

A inquis, spero me posse & amplioris ordinis fieri. Optauerim hoc nobis magis, quam promiserim. praecipuati sumus: ad virtutem contendimus, inter vitia districti: pudet dicere, honesta colimus quantum vacat. At quam grande praemium nos expectat, si occupationes nostras, & mala tenacissima, abrupimus? Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec deos: sciemus mortem malum non esse, deos malos non esse. ⁹ Tam imbecillum est, quod nocet, quam cui nocetur: optima vi noxia carent. Expectant nos, si ex hac aliquando faece in illud euadimus subline & excelsum, tranquillitas animi, & expulsis erroribus absoluta libertas. Quæris, quæ sit ista? non homines timere, non deos: nec turpia velle, nec nimia: in seipsum habere maximam potestatem. Inestimabile bonum est, suum fieri.

EPIST. LXXVI

B

PHILOSOPHVM se audire, & scholam adire. Conqueritur de hominum incuria vel ignavia, qui alia discunt, philosophari negligunt. Ne tu sic, o Lucili. propera, & Bonum discere: quod Bonum? vnum illud Honestum. Et iterum argumentis euincit, tale esse; alia non esse. Laudabilis & sapiens Epistola.

INIMICITIAS mihi denuncias, si quidquam ex his quæ quotidie facio, ignoraueris. Vide quam simpliciter tecum viam: hoc quoque tibi committam. Philosophum audio, & quidem quintum iam diem habeo, ex quo in scholam eo, & ab octaua disputantem audio. ¹ Bonâ, inquis, ætate. Quid ni bonâ? quid autem stultius, quam quia diu non didiceris, non discere? Quid ergo? idem faciam, ² quod trossuli & iuuenes? Bene mecum agitur, si hoc vnum ³ senectutem meam dedecet. Omnis ætatis homines hæc schola admitit: in hac senescamus, ⁴ hanc ut iuuenes sequamur. In theatrum senex ibo, & in circum deferar, & nullum par sine me depugnabit: ad philosophum ire erubescam? Tam diu discendum est, quam diu nescias, & si proverbio credimus, ⁵ quam diu viuas. Nec vlli hoc rei magis conuenit, quam huic: tam diu discendum est quemadmodum viuas, quam diu viuis. Ego tamen hinc aliquid & doceo. Quæris quid doceam? etiam seni esse discendum. Pudet autem me generis humani. Quoties scholam intraui (præter ipsum theatrum Neapolitanorum (ut scis) transeundum est, Metronactis petentibus domum) ⁶ illud quidem, factum est: & hoc ingenti studio, quis sit ⁷ pithavles bonus, iudicatur. Habet tibicen quoque Græcus & præco concursus: at in

9. TAM IMBECILLVM EST QVOD NOCET.] Timere enim videtur. ideoj, vel cauere, vel vlcisci.

D EPIST. LXXVI. 1. BONA, INQVIS, ÆTATE.] Ridetis verba. & iuuenis scilicet discis.

2. QVOD TROSSVLI.] Equites. in quo ordine tunc quia plerique iuuenes, & erandiores ad Latum clauum statim veniebant, factum, ut & pro iuuenibus caperentur. Vide me 11. Elector. cap. 1. Virtut iterum Seneca, epist. LXXXVII.

3. SENECTVTEM MEAM DEDECET.] Sim sanè senex Scholasticus, & videar: sicut & in proverbio erat, Mittatur senex in scholam. Vtinam non alia in me dedecora!

4. HANC, VT IYVENES, SEQVAMVR.] Scriptus abest omnibus illud, hanc: nec scio an Latine satis. Sequi scholam. Ex libris igitur argutius legam: in hac senescamus, ut iuuenescamus. Senescamus in istâ Sapiencie scholâ, ut alios animos, si non annos, sumamus, & in meliorem statum renouemur.

5. QVAMDIV VIVAS.] Plato in Amatoribus: Τί ἄν εἴη φιλοσοφῆσαι; τί δ' ἄλλο γέ, ἢ καὶ τὸν Σόλωνα; Σόλων γὰρ αὐτοῦ εἶπε:

Ἡράκλειος δ' αἰεὶ πολλὰ δ' ἰδασκιδύρος. Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ αἰεὶ ἕστω γρηναί, ἐν γὰρ τι μὲν δάειν τὸν μέλλοντα φιλοσοφῆσιν, καὶ νεώτερον ὄντα καὶ ἄριστότερον. Quid igitur est philosophari? Quid aliud, nisi illud Solonis? qui dixit,

Affiduè addiscens ad senium venio. Et mihi sic decere videtur, eum, qui philosophus est futurus, aliquid semper discere, & iuuenem existentem & senem. Talia in Lachete idem, & alibi: nos in Manud. 1. Dissert. 1.

6. ILLVD QVIDEM FRACTVM EST.] Plenum, stipatum.

7. PITHAVLES BONVS.] Ita Græcis, qui dolioso sine cado canit. Nym & id genus inflatur modulâ, sicut Vitis. Qui autem istum, Ascaulæ Græcis, nobis Vtricularij dicij.